

Juryrapport

BNA Jonge Architectenprijsvraag 2007 Lingewijk-Noord appartementen aan het Merwedekanaal in Gorinchem

Koninklijke Maatschappij tot
Bevordering der Bouwkunst
Bond van Nederlandse Architecten

Keizersgracht 321
Postbus 19606 1000 GP Amsterdam
T 020 555 36 36 F 020 555 36 99
bna@bna.nl www.bna.nl

INHOUD

- 03 **WERKWIJZE**
- 03 **BEOORDELING**
- 03 **TYOLOGIE**
 - HET COMPACTE BOUWBLOK
 - HET LANGEREKTE BOUWBLOK
 - HET GESPLITSTE BOUWBLOK
- 04 **AANBEVELINGEN**
- 04 **PLANNEN IN DE TWEEDE RONDE**
 - BLIK OP ONEINDIG
 - DE BASTIONS VAN LINGEWIJK-NOORD
 - DE CRUX
 - DU JARDIN
 - HET BAKEN
 - MERWEDEKANAALLINIE
 - ONEINDIG WONEN!
 - RUIG RESIDEREN TUSSEN DYNAMIEK EN VERSTILLING
 - TUINTOREN
 - TWEE LINGEN
 - VERT, UNE ARCHITECTURE
 - WOONBOOM
- 06 **EERVOLLE VERMELDINGEN**
 - FIER
 - INTERNODE
 - JAP²
- 07 **PRIJSWINNAARS**
 - DERDE PRIJS: DUO
 - TWEEDE PRIJS: SUPER8
 - EERSTE PRIJS: ROOM(S) WITH A VIEW
- 08 **DE JURY**

Elke prijsvraagjury hoopt tijdens haar ontdekkingsreis door de inzendingen baanbrekende ontwerpen tegen te komen, plannen die blijken van een eigen kijk op de architectuur, ideeën die een voorbode zijn van een nieuw architectonisch tijdperk.

Meestal blijkt dat niet het geval. Ook nu niet bij de BNA Jonge Architectenprijsvraag 2007. De jury heeft vooral degelijke plannen aangetroffen waarin de ontwerpers vakkundig, soms zelfs geroutineerd, oplossingen aandragen voor het programma en de stedenbouwkundige problematiek die de situatie tussen nieuwbouwwijk en Merwedekanaal in zich draagt.

Het perfecte, baanbrekende ontwerp mag er niet bij zijn, in de meeste plannen zijn de architecten met zorg en aandacht met de opgave omgegaan. - Er zijn dan ook relatief veel plannen doorgedrongen tot de tweede ronde. - Een aantal van hen heeft laten zien boven de opgave uit te stijgen en in hun ontwerp iets te laten zien van persoonlijke betrokkenheid met de problemen van onze tijd. Duurzaamheid, individualiteit versus collectiviteit, energiegebruik, woonkwaliteit, functievrij bouwen zijn thema's die met enige regelmaat in de ontwerpen terugkomen. En bijna altijd zijn de plannen voortreffelijk gepresenteerd.

WERKWIJZE

Er zijn 71 inzendingen ingediend. Een daarvan bleek niet serieus, een inzending was niet anoniem zodat er 69 inzendingen overbleven.

De juryleden hebben in de eerste ronde alle inzendingen online bekeken. Onafhankelijk van elkaar hebben ze elk drie tot vijf plannen geselecteerd voor de tweede beoordelingsronde. Uiteindelijk zijn er achttien plannen doorgedrongen tot de tweede ronde.

De achttien plannen zijn vervolgens becommentarieerd door de commissie van deskundigen bestaande uit de heren P. van Boheemen (Advin projectleider Lingewijk Noord), H. Gosman (Dura Vermeer Bouw Houten), F. Kremer (Gebroeders van Wanrooij), J. Ponsen (Bevo) en H. Pouw (gemeente Gorinchem). De commissie heeft gelet op de stedenbouwkundige randvoorwaarden, de technische bouwbaarheid, de financiële haalbaarheid en de woonkwaliteit. De bevindingen

van de technische commissie zijn ter kennis van de jury gebracht.

In de tweede ronde heeft de jury gezamenlijk de achttien overgebleven plannen besproken. Na ampel beraad zijn de eerste, tweede en derde prijs toegekend. De jury heeft vervolgens drie eervolle vermeldingen uitgedeeld. De jury was unaniem in haar eindoordeel.

Bij de jurering is René Marey opgetreden als vervanger van Hans Kuiper die zich noodgedwongen heeft moeten terugtrekken uit de jury.

BEOORDELING

De plannen zijn beoordeeld op basis van de in het wedstrijdprogramma genoemde criteria. In de ogen van de jury ligt de essentie van deze opgave in de stedenbouwkundige inpassing van het bouwblok. De andere criteria doen zich bij elk woningbouwproject gelden. Het bouwblok vormt een onderdeel van twee ruimtelijke systemen. Het is zowel onderdeel van de historisch gegroeide bebouwing langs het Merwedekanaal als van de wijk achter de dijk waar het de beëindiging vormt van de stedenbouwkundige as.

Het is de jury opgevallen dat in een aantal plannen de verhouding tussen doel en middelen uit het lood is geraakt. Voor een betrekkelijk klein woongebouw wordt van alles uit de kast gehaald terwijl het effect gering is. De jury heeft een beheerst en ingetogen gebruik van architectonische middelen bij uitstek gewaardeerd.

TYOLOGIE

Grofweg zijn vier verschillende soorten oplossingen voor deze opgave te onderscheiden.

HET COMPACTE BOUWBLOK

Het compacte bouwblok heeft een gunstige verhouding tussen volume en buitenoppervlak. De plattegronden zijn meestal efficiënt, maar de woningen hebben niet allemaal optimaal uitzicht en zontoetreding. Het bouwblok staat meest als visuele beëindiging op de as van de wijk en voegt zich in de bebouwing langs het Merwedekanaal.

HET LANGGEREKTE BOUWBLOK

Het langgerekte bouwblok heeft een minder gunstig verhouding tussen volume en buitenoppervlak. Afhankelijk van de gekozen ontsluiting zijn soms ook twee trappen en twee liften nodig. Als het blok langs het water staat, vormt het doorgaans een scherm tussen wijk en kanaal. Dat kan overigens een respectabele oplossing zijn.

Een langgerekt bouwblok loodrecht op het kanaal ligt beter op de zon en biedt beter uitzicht op de oude stad. Het werkt als beëindiging van de as in de wijk minder als een scherm. Het wordt gebruikt om een visuele en functionele relatie vorm te geven tussen kanaal en wijk.

HET GESPLITSTE BOUWBLOK

Het gesplitste bouwblok heeft een ongunstige verhouding tussen volume en buitenoppervlak. Bovendien moeten voorzieningen als liften en trappen doorgaans dubbel worden uitgevoerd. Het gesplitste bouwblok biedt veel mogelijkheden om de stedenbouwkundige scharnierfunctie van het complex vorm te geven. In potentie biedt het gesplitste blok betere kansen voor een goed uitzicht.

Het gesplitste bouwblok met overdekte tussengebied

Het gesplitste bouwblok met overdekte tussengebied heeft een ongunstige verhouding tussen (verwarmd) volume en buitenoppervlak. De gevel aan het overdekte tussengebied hoeft geen volwaardige buitenmuur te zijn, maar moet desalniettemin voldoen aan geluidseisen. Dit type oplossing biedt mogelijkheden voor een aantrekkelijk toegangsgebied tot de woningen en kan ook aanleiding zijn de verbindingroute tussen wijk en kanaal door het gebouw te voeren.

AANBEVELINGEN

De jury beveelt de opdrachtgever en de gemeente aan nog eens met aandacht te kijken naar het financiële budget en de stedenbouwkundige randvoorwaarden. Een goed gebouw op deze prominente locatie zou het kwaliteitsniveau van Lingewijk Noord naar een aanmerkelijk hoger plan tillen. Een wat ruimer budget en minder strakke stedenbouwkundige randvoorwaarden zouden dat mogelijk maken. Het is duidelijk dat de locatie zijn

beperkingen heeft en dat het bouwen van zeer luxueuze appartementen hier niet haalbaar is. Toch moet het mogelijk zijn om een wat hoger ambitieniveau na te streven, daar profiteert de hele wijk van.

De jury begrijpt dat de prijsvraaguitgever daadwerkelijk te realiseren projecten niet voor het uitkiezen heeft. Het is waardevol dat door de prijsvraag jonge, beginnende architecten de mogelijkheid krijgen om een project te realiseren. Toch zou het goed zijn een opgave te kiezen die een groter beroep doet op de creativiteit, verbeelding en vernuft van de deelnemers.

PLANNEN IN DE TWEEDE RONDE

Twaalf plannen zijn door de juryleden geselecteerd voor de tweede ronde, maar behoren niet tot de drie prijswinnaars of de drie eervolle vermeldingen.

BLIK OP ONEINDIG

Blik op oneindig is een nuchter plan. Er zijn duidelijke keuzes gemaakt die vakbekwaam en overtuigend zijn uitgewerkt, dat geldt zowel de plattegronden als het ruimtelijk beeld. De motivering van oriëntatie loodrecht op het kanaal getuigt van een interessante visie op 'aan het water' wonen. De oriëntatie komt in elk geval de bezonning en het uitzicht op de oude stad ten goede. Over de betekenis van het gebouw voor de wijk lijkt niet erg te zijn nagedacht. Op de gepresenteerde tekeningen en beelden is daarover weinig te vinden.

DE BASTIONS VAN LINGEWIJK NOORD

De gouden bastions van Lingewijk Noord zijn zeer aanwezig. Het is zonder meer een ontwerp met een eigen gezicht. De oriëntatie is eigenzinnig, maar terecht zo gekozen. De aantrekkelijk ogende balkonzijde heeft bij nadere beschouwing toch wel wat nadelen. De gesloten vlakken geven weliswaar een kloek beeld, maar ontnemen belangrijke delen van de woning het uitzicht. Om de markante verspringing in het ritme van de balkons te realiseren moet in de plattegrond een aantal weinig gelukkige ingrepen worden gedaan.

DE CRUX

De Crux is positief opgevallen doordat de verschillende richtingen in het plangebied nu eens niet gebruikt zijn om het volume uit elkaar te trekken maar in het blok zelf zijn verwerkt. Dat levert hier en daar aardige plattegronden op en aantrekkelijke beelden. Voor wie de tekeningen niet kent is in de massa en de woningplattegronden het ruimtelijk uitgangspunt echter niet herkenbaar.

DU JARDIN

Het concept van het plan verbindt twee werelden. Het gebouw ligt goed in de situatie en legt de relatie tussen het Merwedekanaal en de wijk. De toegang van het woongebouw is daar als vanzelfsprekend in opgenomen. De verwijzing naar Dudok – op zijn kant geplaatst - heeft een ironische en kritische ondertoon met zoals de inzenders zelf zeggen “milde kritiek op de thematische stijlverrij die in de hedendaagse stedenbouw schering en inslag is.”

HET BAKEN

Het Baken is een trots gebouw, dat als een hagelwitte sculptuur staat te stralen aan de kop van de singel. Met een eenvoudige ingreep in de stapeling van de verdiepingen wordt een verrassend resultaat bereikt. De verdraaiing genereert een interessante geotectonische ruimte als trappenspelonk. Het gebouw is een esthetisch baken aan het Merwedekanaal. Vanuit de wijk gezien betekent de opening tussen de beide bouwdelen niet veel.

De jury vreest dat op een te klein oppervlak teveel gebeurt. Bovendien leidt het ruimtelijk eenvoudige principe tot een voor een woongebouw gecompliceerde constructie. Het gedraaide volume levert plattegronden op die zoveel gevel niet rechtvaardigen. Het is de vraag of het uiteindelijk effect alle moeite waard zal blijken te zijn.

MERWEDEKANAALINIE

Merwedekanaallinie is een plan dat levendig oogt. Dat is tezelfdertijd de zwakte. Er is door de plastische vormgeving erg veel te beleven en dat verhindert een onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken. Zo valt de langzaamverkeerroute dwars door het gebouw heen nauwelijks op in het gevelbeeld. De variëteit aan plattegronden is aantrekkelijk. Er is evenwel weinig structuur in te

herkennen. De parkeerkelder is een dure oplossing op deze locatie.

ONEINDIG WONEN!

Oneindig wonen! Rijst markant op aan het eind van de singel. Het is een echte blikvanger. Het plan is professioneel vormgegeven, maar lijkt op deze locatie te veel van het goede. Aantrekkelijk is de vrije indeelbaarheid van de plattegronden in het ‘functievrije’ gebouw die inderdaad oneindig veel woonmogelijkheden biedt, met fraai uitzicht aan twee en soms zelfs drie zijden.

De uitstraling is eerder die van een representatief kantoorgebouw, dan van een relatief bescheiden wooncomplex. Waarschijnlijk is dat ook het essentiële probleem bij functievrije gebouwen. Het royaal overkragende penthouse is meer op zijn plaats in het hoogste marksegment, waartoe Lingewijk Noord zeker niet behoort. Een kelder is op deze locatie een kostbare oplossing voor het parkeren.

Duurzaamheid is een belangrijk uitgangspunt geweest voor de ontwerpers van ‘Oneindig wonen!’ Het valt te prijzen dat ze daarbij niet alleen naar technische oplossingen hebben gekeken, maar ook naar de effecten op de duurzaamheid van stedenbouwkundige en architectonische beslissingen.

RUIG RESIDEREN TUSSEN DYNAMIEK EN VERSTILLING

Het leuke van ‘Ruig wonen tussen dynamiek en verstillings’ is dat het plan op een heel andere manier dan de meeste plannen inspeelt op zijn omgeving. Niet de kleinschalige bebouwing in de directe omgeving is inspiratiebron en maatstaf, maar de grootschalige industriële architectuur die eveneens kenmerkend is voor de kanaaloever. Het levert een eigenwijs woongebouw op. Er spreekt een enig besef van de context uit en het is aardig vanwege de scheepsreferenties. De uitgangspunten zijn uitgewerkt in tot appartementen met een redelijke woonkwaliteit.

TUINTOREN

Bij de tuintoren is een intrigerende poging gedaan om groene voortuinen te integreren in gestapelde woningbouw. In samenhang met de verticale straat getuigt het ook van een visie op collectiviteit en samenwonen. Het plan heeft een fraai gevelbeeld.

De jury betwijfelt sterk of het concept in de praktijk gaat werken. De 'voortuinen' zijn nogal eens behoorlijk ingesloten en veel zal er niet groeien. Ook is het zeer de vraag of een dergelijk concept elders waar in hogere dichtheden moet worden gebouwd niet beter op zijn plaats is dan in een nieuwbouwwijk in Gorinchem met overwegend laagbouw.

TWEE LINGEN

Met twee woonblokjes scheidt 'twee Lingen' een eigen wereld langs het Merwedekanaal. De stedenbouwkundige relatie met de rest van Lingewijk Noord krijgt nauwelijks vorm. De relatie tussen de woningen en de directe omgeving is daarentegen geslaagd uitgewerkt. Het langshuis en het dwarshuis hebben door hun oriëntatie elk hun eigen woningtypologie. Het levert aantrekkelijke plattegronden op. Het gevelbeeld is kleurrijk en ontspannen.

Het ontwerp is helder, compact en bouwbaar.

VERT, UNE ARCHITECTURE

VERT, UNE ARCHITECTUR is een duidelijke stellingname voor de groene architectuur. Op het eerste gezicht wekt het plan onmiddellijk interesse op. Bij nadere beschouwing is het woonblok niet bijzonder genoeg en de groene tweede huid te weinig geraffineerd ontworpen om het plan in de prijzen te laten vallen. Was er een prijs voor het mooiste motto dan zou VERT, UNE ARCHITECTURE hoog scoren.

WOONBOOM

De architecture parlante van de Woonboom aan de oever van het kanaal en op de as van de wijk brengt de toeschouwer in een vrolijke stemming. Waarom ook niet, denkt men in eerste instantie. In tweede instantie doemen de beperkingen op. Het gebouw is buitengewoon lastig te realiseren. In productie en uitvoering is de buitengevel nog als een uitdaging te zien. Het probleem van de koudebruggen is evenwel door het gekozen concept, constructie buiten de gebouwhuid, nooit goed op te lossen. Al is het idee niet origineel, de Woonboom is desalniettemin een van de weinig ontwerpen waarin de verbeelding aan de macht is.

EERVOLLE VERMELDINGEN

De jury heeft de eervolle vermeldingen niet toegekend aan inzendingen die net buiten de prijzen vallen. Het zijn geen troostprijzen, maar ze getuigen van waardering voor plannen waarin de ontwerpers met een zekere eigenzinnigheid hun keuzes hebben gemaakt.

FIER

Dariusz Kwiatek en René Wubs

Fier is het meest uitgesproken van de ontwerpen die proberen in te spelen op de kleinschaligheid van de aangrenzende dijkbebouwing. Het gevelbeeld aan het kanaal is een weerspiegeling van die benadering.

De woningen staan op een dek dat in verhouding tot de rest van het plan nogal fors van schaal is. De plattegronden zijn nog weinig overtuigend. De wisselende traveemaat en de verspringende leidingschachten leiden nauwelijks tot een relevante diversiteit in de woningtypes. De ontsluiting is evenwel interessant.

Stedenbouwkundig richt het plan zich op het Merwedekanaal, het fungeert niet als een schakel tussen de nieuwbouwwijk en het kanaal. Aan de andere zijde heeft het plan verrassenderwijs iets van een industrieel monument.

INTERNODE

Marlies Zuidam

Hier is een architect beziend aan het werk geweest. Het resultaat stijgt uit boven het programmatisch oplossen van de ontwerpogave. De ontwerper voegt er iets aan toe, een eigen visie op duurzaamheid en op collectiviteit. Het gebouw is extreem energiezuinig, de ongebruikelijke materiaalkeuze – zwart bamboe – en stoelt op duurzaamheidsoverwegingen en de omheinde buitengebieden voegen iets essentieels toe aan de woonkwaliteit van het plan. Het levert een mooie, serene sfeer op en prettige woningplattegronden. Misschien juist door het persoonlijke, eigengereide stempel ligt het plan, hoe elegant en sfeervol het ook is, er wat ontheemd bij op de locatie.

JAP²

Paddy Sieuwerts, Bart Van Lieshout en Joost Heijnis

jap² is een van de weinige inzendingen waar ontwerp en materialisatie in een concept zijn verenigd. Lijkt bij nogal wat inzendingen nauwelijks te zijn nagedacht over de materialisatie bij jap² is het een richtinggevend en integraal onderdeel van het ontwerp. De plattegronden zijn rationeel ingedeeld, zonder dat de ruimtelijkheid is verwaarloosd. Het is jammer dat de tussen- en eindwoningen niet van elkaar verschillen, terwijl de stedenbouwkundige locatie daartoe alle aanleiding biedt. De consequente en rigide uitwerking levert een krachtig ontwerp op, maar kent ook zijn keerzijde. Het plan vraagt een manier van wonen die lang niet iedereen zal aanspreken. De stedenbouwkundige kwaliteiten van het plan zijn evenwel beperkt, het ontwerp legt geen overtuigende verbinding tussen het Merwedekanaal en de rest van Lingewijk-Noord.

jap² biedt een beeld dat met zijn high tech uitstraling wonderwel past aan de oevers van het Merwedekanaal, waar naast bescheiden dijkhuizen immers ook industriële en infrastructurele architectuur een prominente plaats heeft.

PRIJSWINNAARS

DERDE PRIJS

DUO

Pieter Bedaux

DUO staat markant aan het Merwedekanaal en gaat niet veel interactie aan met de wijk, tenzij als afsluiting van de visuele as. De route onder het gebouw door heeft door de bescheiden, betrekkelijk gesloten vormgeving geen openbaar karakter. Als hij al als een openbare route is bedoeld zal hij niet als zodanig gaan werken. Het gebouw is daarmee eerder een scheidend dan een verbindend element tussen wijk en Merwedekanaal.

De overlangse geleding van het volume maakt het gebouw slanker, van opzij en vooral van boven gezien. Langs het Merwedekanaal is het een robuust gebouw. Binnen de genuanceerde massa zitten de woningplattegronden goed in elkaar. De

verschuiving van de bouwdelen biedt mogelijkheden voor de toetreding van licht en lucht. Het tussenlid met de toegangen tot de woningen is efficiënt en effectief vormgegeven. De oplossing voor het parkeren van auto's achter de 'lamellen' is geslaagd. De jury heeft zich wel afgevraagd of dezelfde oplossing ook geschikt is voor de woonverdiepingen waar de associatie zich opdringt van achter tralies opgesloten zitten. De vormgeving van de private buitenruimte overtuigt in het gevelbeeld. In het gebruik hebben ze niet in alle woningen een optimale relatie met de overige woonfuncties, zowel functioneel als visueel. DUO is poëtisch ontwerp met een esthetisch appeal.

TWEEDE PRIJS

SUPER 8

Reinier de Jong

Super 8 heeft het in zich om een icoon te worden. De eenduidige, dominante vorm heeft voldoende presence om het op te nemen tegen de grootschalige elementen langs het Merwedekanaal, zoals de nabijgelegen brug. Het woongebouw vormt daarmee een baken dat de locatie van Lingewijk Noord herkenbaar maakt.

Materiaal en vormgeving staan in contrast tot de baksteenarchitectuur in de wijk. Super 8 is te zien als een statement en een relativiserende knipoog naar de neo-Dudokse architectuur. Door de ronde vorm fungeert Super 8 het figuurlijk als een scharnier tussen de wijk en het Merwedekanaal. De aantrekkelijke gemeenschappelijke entree sluit goed aan op het maaiveld. Het verdiepte parkeren is mooi opgelost. Het ruimtegebruik in het compacte ontwerp is uiterst efficiënt. De lange balkons over de hele gevel geven aangename private buitenruimtes met een gevoel van luxe. De woningplattegronden zijn nog voor enige verbetering vatbaar. Zo is door de tapse vorm van de woonkamer de keuken nogal dominant. In de penthouses is meer woonkwaliteit te bereiken door de starheid van het ruimtelijk concept hier en daar te doorbreken.

Met een handvol details en beperkt materiaal gebruik is Super 8 ook een goed uitvoerbaar plan.

EERSTE PRIJS

ROOM(S) WITH A VIEW

Jan Westeneng

Zelden was een motto meer op zijn plaats dan bij de inzending Room(s) with a view. Door een paar even simpele als geraffineerde ingrepen in de bouwvolumes is de ontwerper erin geslaagd elke woning een weids uitzicht te bezorgen. Daar waar bij veel andere inzendingen een overdaad aan middelen wordt toegepast om weinig effect te bereiken, is in dit ontwerp met beperkte middelen een maximum aan effect bereikt. Room(s) with a view is een nuchter plan, met basale kwaliteiten zonder architectonische gimmicks.

Stedenbouwkundig is het plan sterk. Vanaf de singel op de as legt het de visuele relatie tussen de wijk en het Merwedekanaal. Functioneel wordt de verbinding gelegd door het pad langs de singel dat onder het gebouw door naar het kanaal leidt. De bebouwing vormt en begeleidt de functionele en visuele verbindingen fraai en effectief. Het doortrekken van het water van de singel is daarbij een voor de hand liggende en doeltreffende ingreep. Ook voor de stedenbouwkundige inpassing geldt dat met weinig poespas een overtuigend resultaat is bereikt.

De ontsluiting van de woningen takt goed aan op het openbare gebied. De bewoner komt op een prettige manier thuis. Hier en daar zijn de plattegronden nog voor verbeteringen vatbaar, maar ze zitten over het algemeen goed in elkaar. De gevels kunnen bij de uitwerking nog wat aan raffinement winnen.

Het plan is niet goedkoop door het relatief grote geveloppervlak en de dubbele liften en trappen. Er valt in de nadere uitwerking vast nog wel wat te winnen zonder de essentiële kwaliteit van het plan aan te tasten. De jury is ervan overtuigd dat het de moeite waard is. Room(s) with a view tilt de ruimtelijke kwaliteit van Lingewijk Noord op een hoger niveau en is bovenal een feest om in te wonen.

DE JURY

Mieke Bosse
René Marey
Jurjen van der Meer
Hans van Liere
Wytze Patijn
At Tuns (voorzitter)